

Тема 13. Контрольно-оцінювальна діяльність учителя початкової школи

Мета. Ознайомити студентів з поняттям «контроль і оцінювання» знань учнів, навчити розрізняти та характеризувати різні форми і методи контролю навчальної діяльності учнів початкової школи; розвивати професійну компетентність студентів; виховувати позитивне ставлення до навчального процесу в школі.

Ключові поняття: оцінка, контроль і оцінювання навчальних досягнень, види і форми контролю.

План

1. Ретроспективний аналіз проблеми контролю й оцінювання успішності учнів. Концептуальне й нормативне забезпечення контрольно-оцінювальної діяльності вчителів в умовах державного суверенітету України.
2. Основні поняття контролю й оцінювання навчальних досягнень учнів початкової школи.
3. Нові форми контролю й оцінювання навчальних досягнень учнів: тестові завдання та освітні портфоліо.
4. Формувальне оцінювання як інтерактивне оцінювання прогресу учнів у Новій українській школі.
5. Дидактичні вимоги до організації контрольно-оцінювальної діяльності вчителя.

Література:

1. Савченко О. Я. Дидактика початкової освіти. - К., «Грамота», 2012. - 502с.
2. Морзе Н.В., Барна О.В., Вембер В.П. Формувальне оцінювання: від теорії до практики // Інформатика та інформаційні технології в навчальних закладах. - 2013. - № 6. - С. 45-57.
3. Нова українська школа. Порадник для вчителя. Розділ 7. Особливості оцінювання навчальних досягнень учнів. [Електронний ресурс] – Режим доступу: <http://nus.org.ua/articles/vchyteli-ne-propustit-navchalno-metodychnyj-posibnyk-poradnyk-dlya-vchytelya/>
4. Основи педагогічного оцінювання. Частина II. Практика. Навчально-методичні та інформаційно-довідкові матеріали для педагогічних працівників / упорядники : Артемчук Л. М. та інші: Майстер-клас, 2005. – 54 с.

НОРМАТИВНІ ДОКУМЕНТИ

1. Державний стандарт початкової освіти [Електронний ресурс] – Режим доступу: <https://zakon.rada.gov.ua/rada/show/87-2018-%D0%BF#n12>
2. Наказ МОНУ від 20.08.2018 № 924 Про затвердження методичних рекомендацій щодо оцінювання навчальних досягнень учнів першого класу у Новій українській школі [Електронний ресурс] – Режим доступу: <https://mon.gov.ua/storage/app/media/zagalna%20serednya/924.pdf>
3. Наказ МОНУ від 27.08.2019 № 1154 Про затвердження методичних рекомендацій щодо оцінювання навчальних досягнень учнів другого класу [Електронний ресурс] – Режим доступу: <https://mon.gov.ua/storage/app/media/zagalna%20serednya/novaukrschool/08/29/2-klas-nush.pdf>
4. Наказ МОНУ від 16.09.2020 № 1146 Про затвердження методичних рекомендацій щодо оцінювання результатів навчання учнів третіх і четвертих класів Нової української школи [Електронний ресурс] – Режим доступу: <https://zakon.rada.gov.ua/rada/show/v1146729-20#Text>
5. Типові освітні програми для 1-2 класів НУШ [Електронний ресурс] – Режим доступу: <https://mon.gov.ua/storage/app/media/zagalna%20serednya/programy-1-4-klas/2019/11/1-2-dodatki.pdf>
6. Типові освітні програми для 3-4 класів НУШ [Електронний ресурс] – Режим доступу: <https://mon.gov.ua/storage/app/media/zagalna%20serednya/programy-1-4-klas/2019/11/3-4-dodatki.pdf>

Завдання для самостійної роботи:

1. Ознайомитися з темою лекції, виписати основні поняття.
2. Ознайомитися з методичними рекомендаціями щодо оцінювання навчальних досягнень учнів початкової школи.
3. Виписати критерії оцінювання навчальних досягнень учнів початкової школи.
4. Опрацювати твір В.О. Сухомлинського «Сто порад вчителю» - виписати поради, які стосуються оцінювання школярів.
5. Підготуватися до семінарського заняття.
6. Пройти тестування.

1. Ретроспективний аналіз проблеми контролю й оцінювання успішності учнів. Концептуальне й нормативне забезпечення контрольно-оцінювальної діяльності вчителів в умовах державного суверенітету України

Прийняття Декларації про державний суверенітет України Верховною Радою України (16 липня 1990 року) і наступний Акт про незалежність України (24 серпня 1991 року) знаменували початок нової епохи розвитку національної системи освіти, у тому числі й початкової, на засадах українізації, деуніфікації, ідей демократії, гуманізму

Перший — 1990—1999 рр. (до прийняття закону «Про загальну середню освіту») і другий, з 2000 року, коли розпочато перехід до 12-річної школи, а початкова освіта ставала тільки 4-річною

Перший етап. Починаючи з 1990 року, в Україні активно створювалися концептуальні матеріали щодо розвитку загальної середньої освіти й нове освітнє правове поле її функціонування. Так, ще у серпні 1990 р. на засіданні колегиї МНО УРСР було розглянуто і схвалено підготовлену науковим колективом НДІ педагогіки УРСР Концепцію середньої загальноосвітньої школи (науковий керівник С.У. Гончаренко). Після багатьох років уніфікації української освіти, у цьому документі вперше окреслено національні засади розвитку шкільництва в Україні (деполітизація, пріоритет вивчення рідної мови, виховання національної самосвідомості, ідеї народності, демократизація і гуманізація навчально-виховного процесу та ін.).

Вчителі висловлювалися щодо необхідності гуманізації процесу контролю і оцінювання, поширення вербальних оцінювальних суджень; пропонували не виставляти дітям незадовільних оцінок на уроках фізичної культури, образотворчого мистецтва, музики; більше використовувати виховну, мотиваційну функцію оцінок. Протягом цього періоду час від часу з'являлися критичні і конструктивні публікації щодо назрілих змін у системі контролю і оцінювання. Тому оцінювання має бути індивідуалізованим, гуманним. Наприкінці 90-х рр. у пресі з'являлися пропозиції вчителів відмовитися від існуючої системи оцінювання і перейти на багатобальну. Цікаві пропозиції щодо удосконалення діючої системи оцінювання були висловлені українським дидактом В.Ф. Паламарчук.

Отже, з 1944 по 2000 рр. в українській школі функціонувала 5-бальна шкала оцінок, що мала як позитивні, так і негативні риси. Негативними характеристиками були девальвація оцінок, необґрунтоване зростання кількості медалістів; якість навчання у школі продовжувала вимірюватися кількістю учнів, які навчались на «4» і «5»

Наприкінці 90-х рр. ХХ ст. в українському шкільництві поширювалося критичне ставлення до чинної системи контрольно-оцінювальної діяльності вчителя. Педагогів не задовольняла вузька панель оцінок (по суті, три-чотири бали), одноманітність, безсистемність перевірок; нерідко оцінка використовувалась як «батіг і пряник» у взаєминах учителя з дітьми.

На другому етапі розвитку української школи (1999—2009) проблема контролю і оцінювання знаходилась в епіцентрі дискусій у педагогічному середовищі і в суспільстві. Підходи до її розв'язання зазнали принципових змін як за формою, так і за сутністю. З вересня 2000 р. в системі ЗСО було запроваджено 12-бальну шкалу оцінювання навчальних досягнень учнів (спільний наказ МОН України та АПН України № 428/48 від 04.09.2000 р.). У наказі повідомлялися загальні критерії оцінювання навчальних досягнень учнів у системі загальної середньої освіти. Вводилося визначення компетентностей. Зокрема, вказувалося, що це поняття не зводиться ні до знань, ні до навичок, а належить до області вмінь. Власне, вміння — це компетентність в дії. Отож, під компетентність розумілася загальна здатність навчатися і застосовувати знання, що базується на знаннях, досвіді, цінностях, нахилах, здобутих учнем завдяки навчання

Основними компетентностями, які вимагає сучасне життя, визначено:

- громадянські, пов'язані зі здатністю брати на себе відповідальність, брати участь у спільному прийнятті рішень, урегулюванні конфліктів ненасильницьким шляхом, брати участь у функціонуванні і розвитку демократичних інститутів суспільства;
- ті, що стосуються життя в полікультурному суспільстві: розуміння несхожості людей, взаємоповаги до їхніх мови, релігії, культури тощо;
- пов'язані з володінням усною і писемною рідною та іншими мовами;

- пов'язані з вимогами інформаційного суспільства, володінням інформаційними технологіями, здатністю критично ставитися до засобів масової інформації;
- щодо бажання і готовності постійно навчатися як у професійному, так і в особистому та суспільному плані.

З метою забезпечення ефективних вимірників якості навчальних досягнень та об'єктивного їх оцінювання в основній і старшій школі вводилася 12-бальна шкала оцінювання, побудована з урахуванням зростання рівня особистих досягнень учня. При оцінюванні вчитель має враховувати рівень досягнень учня, а не ступінь його невдач, до чого вчителя, як правило, спонукала чотирибальна система. При цьому перевідними (випускними) є усі оцінки 12-бальної шкали оцінювання, які виставляються у відповідний документ про освіту

Важливу функцію при здійсненні оцінювання відіграють його критерії. Залежно від ступеня оволодіння навчальним матеріалом розрізняють чотири рівні його засвоєння та вміння оперувати ним: початковий; середній; достатній; високий. За наказом МОН України у перехідний період (I півріччя 2000/2001 н.р.) могла застосовуватися як 4-бальна, так і 12-бальна шкала оцінювання навчальних досягнень учнів. Учитель міг застосовувати 12-бальну шкалу лише в тому разі, якщо він ознайомлений з її критеріями та вимірниками і застосування нової шкали не становить для нього труднощів. Питання про використання тієї чи іншої шкали оцінювання — вирішувалось учителем.

Розроблення критеріїв оцінювання навчальних досягнень має спиратися на еталон і норму навчальної діяльності. Еталонна — це така діяльність учня, яка заслуговує найвищої оцінки. Норма навчальної діяльності визначається системою мінімальних вимог, на основі яких можна зробити висновок про досягнення найближчої навчальної мети. Найближчою навчальною метою є оволодіння учнями певними способами дії, тобто системою знань і операцій, що забезпечують правильне розв'язання задач певного типу

Автори цілком слушно обґрунтовували, що застосування кваліфікаційної оцінки (в умовах 12-бальної системи) ефективно лише тоді, коли вчитель знає і використовує: а) таксономію навчальних цілей. Цілі розглядаються як плановані результати вивчення учнями шкільних предметів і конкретизуються на рівнях уроків і тем як завдання, виконання яких може бути оцінено більш-менш однозначно: виконав — не виконав; б) стандарт змісту і вимог до знань учнів з того чи іншого предмета. Стандарт визначає обсяг матеріалу, який учень має засвоїти. Вихід учня у процесі навчання за межі стандарту, тобто здобуття додаткових знань розцінюється як особливі успіхи у вивченні предмета. Незасвоєння певної мінімальної частини визначених стандартом знань (як правило, 50% — є незадовільним результатом навчання); в) кваліфікаційні вимоги до знань учнів. Вони можуть формулюватися як норми, що визначають кількість досягнутих навчальних цілей (досягнув хоча б 50% від усіх цілей — задовільно). Автори зробили висновок, що найбільшим недоліком 12-бальної шкали є слабкість її критеріальної основи, тому їх потрібно серйозно удосконалювати.

З 2006/2007 н.р. набули чинності нові Типові навчальні плани початкової школи з навчанням українською мовою та мовами етнічних меншин, у яких відбувся певний перерозподіл навчального часу (збільшення часу на вивчення математики у 1 класі на одну годину та іноземної мови у 2 класі), збільшено також кількість годин на варіативну складову змісту, для якої за вибором ЗНЗ використовуються різні курси. Зміни, що відбувались у Державному стандарті і типових навчальних планах, зумовили суттєве доопрацювання чинних програм для 1—4 класів, лейтмотивом якого було чітке структурування результативної частини програми на засадах компетентнісного підходу.

Зокрема, лабораторією початкової освіти розроблено нові «Критерії оцінювання навчальних досягнень учнів початкової школи» (К., 2008), у яких визначено об'єкти, функції, види контролю і оцінювання навчальних досягнень молодших школярів (затверджено наказом МОН України 20.08.2008 р.). За цими нормативами продовжує працювати початкова школа, а отже, розроблені нормативи підтвердили свою відповідність запитам сучасного етапу розвитку шкільної освіти. Загалом, можна зробити висновок про те, що наукове і нормативне забезпечення системи контролю і оцінювання, поетапно розвивалося, віддзеркалюючи потреби змін, які відбувались у новій методології освіти, оновленні змісту навчання на засадах компетентнісного підходу, утвердження ідей гуманізації, особистісно зорієнтованого навчання. Управлінські аспекти впровадження нової системи оцінювання

стосувалися підготовки органам управління освітою рекомендацій щодо проведення внутрішньошкільного контролю, новацій в оформленні шкільної документації.

Багатопредметність початкового навчання, різноманітність функцій, видів, способів контролю і оцінювання навчальних досягнень учнів визначають об'єктивну важливість і складність педагогічної праці вчителя. Окрім знання нормативних документів і базових понять, необхідно орієнтуватися на основні дидактико-методичні вимоги щодо ефективності контрольної діяльності. До організації контрольної діяльності вчителя у дидактичних дослідженнях визначено такі вимоги: систематичність, своєчасність, об'єктивність, дієвість, методична різноманітність. Ці вимоги здійснюються на засадах гуманної навчальної взаємодії, коли учень є не лише об'єктом контролю, а й обов'язково суб'єктом контрольної діяльності. Суб'єктність — спеціальне створення навчальних ситуацій, залучення дітей до саморегуляції і самоконтролю. Поступово вони мають оволодівати структурою цього вміння і прогнозуванням зони можливих помилок. Об'єктом контролю і оцінювання у сучасній початковій школі є навчальні досягнення учнів, які виявляються у предметних компетентностях, що визначені програмою з кожного предмета. Відомо, що контроль і перевірка ефективні, якщо здійснюються систематично. Ця вимога стосується і навчальних досягнень учнів. Проте, помиляється той, хто вважає, що чим контроль частіший, тим краще.

Першорядне значення має не частота, а своєчасність контролю в межах певного етапу засвоєння чи окремого уроку і всієї теми. Саме тому радимо перед вивченням теми чітко визначити, що й на якому рівні має бути засвоєне, заздалегідь продумати запитання і завдання тематичної контрольної роботи, які найкраще допоможуть перевірити знання і вміння дітей. Якщо тема складна і вивчається тривалий час, доцільно передбачити різні види перевірки, поєднуючи усні й письмові, фронтальні, групові та індивідуальні завдання. Об'єктивність контролю і оцінювання полягає у запобіганні вчителем суб'єктивних і помилкових оцінних суджень і балів, які не відображають реальних досягнень учнів у навчанні.

Об'єктивність контролю залежить від багатьох умов, найсуттєвішими серед яких є:

1) чітке визначення загальних і конкретних цілей оволодіння учнями всіма компонентами змісту навчального предмета;

2) врахування вимог до навчальних досягнень учнів з кожного предмета;

3) обґрунтоване виділення об'єктів контролю (перевірки й оцінювання);

4) адекватність мети, змісту і способів перевірки вимогам програм і методик;

5) застосування науково обґрунтованих критеріїв оцінювання навчальних досягнень.

У визначенні змісту *контрольних, перевірних робіт*, способу їх проведення важливо знаходити такі форми, які дають змогу за короткий час виконати більше завдань, що дають об'єктивну інформацію про підготовку учнів, допомагають дійти до кожного. У цьому полягає дієвість контролю. Для цього слід ширше використовувати роздавальні дидактичні матеріали, тестові завдання на заповнення пропусків у тексті, з'єднання частин тексту, продовження розпочатої роботи, дописування відповідей, підкреслювання тощо, тобто, різні види індивідуального контролю та умовних позначень. У початкових класах перевірка і контроль навчальних досягнень учнів здійснюються в *усній і письмовій формах*, а також шляхом *спостереження*. Учителю слід уміло використовувати значні можливості методів усного опитування: бесіда, групові відповіді, розповідь, індивідуальне опитування учнів. В усному опитуванні треба урізноманітнювати діапазон тих засобів, які допомагають швидко і одночасно одержати відповіді учнів, що посилює навчальну і виховну функції перевірки. До засобів індивідуального повідомлення відповіді відносять: індивідуальні, парні і групові відповіді, сигнальні картки, планшет, кольоровий круг-сигнал, коментоване управління, конструювання відповіді за схемою-опорою, програмований контроль.

Значно розширює можливості індивідуальної перевірки знань учнів раціональне використання розсувної дошки, а також переносних чи стаціонарних дошок, які вчитель може розмістити на бічній чи задній стіні класу. Завдяки цьому можна одночасно залучити до індивідуальної роботи 8—10 учнів, а з іншими дітьми в цей час проводити колективну роботу. Досвідчені вчителі практикують у 3—4-х класах вибіркоче опитування учнів наприкінці вивчення теми за індивідуальними кратками із запитаннями або практичними завданнями. Обмірковуючи запитання, вміщене в картці, учень узагальнює матеріал,

учиться зв'язно, послідовно викладати свої думки. Цей прийом готує молодших школярів до роботи в основній школі.

Особливе значення має система опитування на уроках з тих предметів, які проводяться раз чи два на тиждень. У цьому разі усне опитування обов'язково доповнюється короткочасними письмовими роботами з тестовими завданнями

Види тестових завдань: закритої форми — учень відзначає правильну відповідь з-поміж двох або кількох варіантів (встановлення відповідності, послідовності, виключення зайвого); відкритої форми — учень створює письмову відповідь самостійно (заповнює пропуски, доповнює речення, завдання, описує тощо)

Слухаючи усні відповіді учнів, треба тактовно й доступно прищеплювати їм культуру оформлення думки. Зокрема, на зразках, опорах роз'яснювати дітям, яка відповідь вважається правильною, розгорнутою, де приклад, а де — пояснення. З цієї метою рекомендуємо залучати учнів 3—4 класів до самоаналізу відповідей за певними орієнтирами. Наприклад, чи всі ознаки поняття ти назвав? У якій послідовності? Чи задоволений своєю відповіддю? тощо. Визначаючи велику роль усного опитування, водночас наголошуємо, що використання цієї найбільш давньої і доступної форми контролю потребує від учителя високої зосередженості та розподілу уваги. Оцінка усної відповіді значно залежить від суб'єктивних чинників. Потрібне гостре слухове сприймання, адже відповідь звучить один раз, тому можна пропустити щось істотне

У методиці кожного предмета пропонується широкий діапазон видів письмової перевірки навчальних досягнень, і цим треба вміти користуватися, виходячи з мети контролю, можливостей учнів, специфіки вивченого матеріалу

Ефективна форма письмового контролю — використання графічних форм повідомлення відповідей. Приклади таких завдань на уроках мови — складання звукової моделі слова, схеми речення, підкреслення речення (чи слова), яке є відповіддю на запитання, тощо. Елементи графічного контролю можна застосувати під час роботи учнів з індивідуальними картками на уроках математики (підкреслити серед кількох цифр потрібну, з'єднати лінією певні відрізки, завершити побудову геометричної фігури тощо), природознавства (домальовування схеми, ілюстрації), трудового навчання (читання і складання креслень саморобок)

Дидактичні вимоги до оцінювальної діяльності вчителя.

Педагогічна оцінка є складовою діагностики досягнень і труднощів учіння. На основі співвідношення навчальних досягнень учнів з критеріями і показниками рівнів успішності з'являється можливість не лише судити про якість педагогічного процесу, а й прогнозувати перспективи розвитку дітей, реалізувати індивідуальний підхід. Водночас оцінка вчителя є психологічним і дидактичним засобом розвитку у школярів внутрішньої самооцінки як найважливішої передумови самонавчання і саморозвитку. Виставляючи оцінку, учитель опосередковано керує розвитком оцінювальних взаємовідносин у класі, які мають стимулювати співпрацю з учнями. Молоді педагоги часто бувають безпорадними в оцінюванні знань учнів, не уявляють достатньою мірою складності і відповідальності цього процесу. Щоб об'єктивно оцінити учня, слід дуже швидко зорієнтуватися, з якої причини він не відповів правильно. А це важко, якщо вчитель не орієнтуватиметься в послідовності операцій, які має виконати дитина, щоб відповісти на якесь запитання. Оцінювання навчальних досягнень учнів вголос має важливе виховне значення. Стиль спілкування, міміка, жести вчителя позитивно чи негативно впливають на сприймання дітьми значущості оцінки-балу чи словесного судження. Про вплив оцінки на навчальну активність і мотивацію учіння школярів йдеться в багатьох працях Г.С. Костюка, В.О. Сухомлинського, Ш.О. Амонашвілі.

В.О. Сухомлинський, який застерігав учителів від невмілого, негуманного оцінювання праці учнів. «Не допускайте, щоб єдиною метою перевірки знань було — поставити учневі оцінку. Нехай найчастіше оцінювання знань поєднується з іншими цілями, передусім з новим осмисленням, розвитком, поглибленням знань. Не допускайте крайності — оцінювання кожної відповіді, кожної письмової роботи — це призводить до негативних результатів

Слідом за В. Сухомлинським, Ш. Амонашвілі образно писав: «Двійки — млинці кульгавої педагогіки». Результати спеціальних досліджень підтверджують, що у початкових класах має домінувати

оцінка у вигляді вмотивованого, що дає учневі можливість усвідомити, як саме він упорався з роботою, що вийшло добре, в чому помилка, як її краще виправити. Цю змістову оцінку вчитель висловлює так, щоб дитина не втратила стимулу до праці

Треба розрізняти критеріальне і відносне оцінювання. У процесі *відносного оцінювання дитина порівнюється сама з собою, із своїми здобутками: з чого почала і чого досягла*. Таке оцінювання більш продуктивне, бо показує сходинки розвитку конкретної дитини. Чи треба дітей порівнювати між собою у процесі оцінювання? Як правило, це негативно впливає на емоційне самопочуття школяра і на стосунки між учнями, які стабільно мають слабкі знання, і тими, хто одержує найвищі бали. Якщо вчитель час від часу вдається до порівняння навчальних досягнень дітей, то це не принижує їхньої гідності, а слід стимулювати їх до взаємодопомоги і підтримки, не роз'єднувати дитячий колектив. Будь-яка оцінка суб'єктивна, хоч учителі користуються одними нормативами до визначення рівнів навчальних досягнень.

А це означає, що суб'єктом контрольно-оцінювальної діяльності є лише вчитель. За такою односуб'єктністю він сам перевіряє зроблене, оцінює, висловлює остаточну думку. Тому поступово учні звільняються від потреби себе контролювати і оцінювати, бо дії самоконтролю і самооцінки стають зайвими. Учень, навіть молодший школяр, теж має набувати статус суб'єктності, тобто усвідомлено і активно брати участь у навчанні. Недостатньо у педагогічному досвіді використовуються при контролі та оцінюванні перспективна і відтермінована оцінки. Вони справляють на дітей позитивний вплив, якщо вчитель чітко і доброзичливо роз'яснює, за яких умов учень може досягти значно вищої оцінки. Особливо важливо розкривати кожній дитині, як відбувається саме її рух сходинками пізнання («на минулому уроці ти не вмів виразно прочитати вірш, а сьогодні у тебе значно краще виходить») і т. ін.).

Певні складності в деяких учителів пов'язані з оцінюванням усних відповідей. Помічено, що не кожний учень, який добре засвоїв матеріал, може переконливо показати свої знання. Інколи вчителі схильні занижувати оцінки дітям флегматичним, меланхолікам, а холерикам — завищувати; часом упевненість відповіді, стереотип сприйняття сильного учня заважає вчителю правильно його оцінити. Однак зовнішня активність не завжди свідчить про високий рівень знань, тим часом як зовні пасивний учень, що не піднімає руки, тихо відповідає, бо боїться помилитися, може добре знати матеріал. Такого учня треба вчасно похвалити, підбадьорити, заохотити до відповіді його.

Успіх кожного вчителя значною мірою залежить від того, чи зуміє він зробити батьків своїми однодумцями і помічниками, викликати до себе довіру, переконати в необхідності дослухатися своїх порад. Під час зустрічей з батьками вчитель доброзичливо й конкретно розповідає про досягнення і труднощі в роботі дитини, відзначає позитивне, пропонує спільні дії для поліпшення результатів навчання. Цікаво знайомити батьків на зборах, які проводяться наприкінці семестру чи навчального року з освітнім портфоліо (папка досягнень), куди протягом року учень складає свої найкращі зошити, вироби, творчі роботи тощо. Назвати освітнє портфоліо (папку) можна по-різному, скажімо: «Від вересня — до червня», «Я — першокласник», «Що я вмію», «Мій подарунок», «Останній рік початкової школи» тощо.

Учитель тактовно коментує ці матеріали, дає батькам доброзичливі і конкретні поради щодо подальшого розвитку й виховання сина чи доньки. Крім цього, важливо доступно й водночас професійно розповісти й показати, над чим діти працюватимуть наступного року, що треба придбати, які книжки читати протягом літа, над чим бажано замислитись, як запобігти глибокому забуванню набутого за рік тощо. Отже, важливо контролювати й оцінювати не тільки результати, але й процесуальний складник навчальної роботи (яким саме способом виконувалася), при цьому слід урахуватися рівень пізнавальної самостійності учнів, культуру праці. Особливо важливо, щоб дітям була зрозуміла справедливність оцінки, інакше найкращі наміри вчителя можуть призвести до протилежного результату. Треба гуманно і відповідально ставитися до оцінювання, не оцінювати незасвоєне, формулювати оцінювальні судження по-різному, але ніколи не принижувати людської гідності дітей, всіляко заохочувати їх до рефлексивних суджень, самоконтролю і самооцінки.

Оцінювання виконує такі педагогічні функції:

➤ стимулювальну, яка впливає на вольову сферу особи через переживання успіху чи невдачі; діагностувальну, яка вказує на причини наявних результатів і може бути використана як індикатор необхідності модернізації освітньої програми та/або методик навчання;

- формувальну, за допомогою якої визначаються подальші навчальні дії здобувача освіти й формулюються чіткі цілі майбутніх досягнень;
- орієнтувальну, що впливає на розумову активність, забезпечує усвідомлення суті діяльності та розуміння особою власних здобутків;
- виховну, яка формує самосвідомість, конкретну адекватну самооцінку діяльності;
- розвивальну, що сприяє формуванню інтелектуальних операцій (аналізу, синтезу, порівняння, узагальнення, абстрагування, конкретизації та ін.) та розумових процесів (пам'яті, мовлення, уваги та ін.);
- управлінську, що дає можливість удосконалювати організацію освітнього процесу, виявляти проблеми та їх причини, коригувати процес навчання;
- інформаційну, що надає дані стосовно результатів навчання для подальшого звітування перед суспільним замовником.

Концептуальні підходи до контролю й оцінювання навчальних досягнень учнів:

- знаннєвій (традиційній) системі освіти властивий кількісно-критеріальний підхід до контролю й оцінювання, об'єктами якого постають знання, уміння та навички; ці об'єкти підлягають підсумковому аналізу й кількісному оцінюванню, що здійснюється педагогом;
- рівнева диференціація реалізується в процесі контролю шляхом персонального обліку реальних досягнень кожного учня; об'єктами контролю постають результати засвоєння програм різного рівня складності, причому в основу оцінювання покладається мінімальний рівень загальноосвітньої підготовки; критерії вищих рівнів формуються з урахуванням уже досягнутого й описуються в термінах запланованих результатів навчання, придатних для перевірки і контролю за їх досягненням;
- технологія індивідуалізації навчання вирізняється використанням в оцінюванні широкого спектра педагогічних і психологічних діагностувальних методик для урахування факторів впливу на успішність учня; особлива увага акцентується на формуванні в учнів адекватної самооцінки стосовно своєї діяльності;
- технологія навчання на основі гуманно-особистісної орієнтації об'єктом контролю визначає важливі для життя уміння і цінності, до яких застосовується безбальне оцінювання на основі змістового підходу, що ґрунтується на структурі навчально-пізнавальної діяльності; змістове оцінювання є співвіднесенням плину й результату діяльності за наміченим у задачі еталоном із метою досягнення рівня та якості просування і перспективного планування роботи;
- рейтинговий підхід до контролю навчальних досягнень учнів (рейтингова технологія) полягає у створенні умов для активізації навчально-пізнавальної діяльності учнів, посилення їхньої мотивації до навчання і самостійної роботи, підвищення об'єктивності оцінювання навченості; передбачає перехід від констатувального до накопичувального статусу шкільної оцінки й засновується на інтегральному оцінюванні результатів усіх видів діяльності учня, передбачених навчальною програмою;
- формувальний підхід, сутність якого підходу пов'язана із систематичним відстеженням індивідуального просування школярів у процесі навчання для його своєчасної корекції; з активним залученням учнів до процесу оцінювання власної діяльності; контроль спрямований на визначення ефективних шляхів прогресування конкретного учня у навчанні, мотивування його на здобуття максимально можливих результатів.

Методичні рекомендації до оцінювання

<https://www.youtube.com/watch?v=N7jxbkjTh2w>